

Sygn.akt III AUa 703/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Dorota Elżbieta Zarzecka (spr.)

Sędziowie: SA Barbara Orechwa-Zawadzka

SA Bożena Szponar - Jarocka

Protokolant: Edyta Katarzyna Radziwońska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 lutego 2018 r. w B.

sprawy z odwołania M. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji wnioskodawcy M. W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Ostrołęce III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 3 sierpnia 2017 r. sygn. akt III U 382/17

oddala apelację.

SSA Barbara Orechwa-Zawadzka SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Bożena Szponar - Jarocka

Sygn. akt III AUa 703/17

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. decyzją z 23 marca 2017 r., wydaną na podstawie art. 103-105, art. 127, art. 138-140, art. 141 ust. 1-3, art. 142-144 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 887 ze zm.), rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. z 1992 r. nr 58, poz. 290 ze zm.) oraz przepisów ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.) dokonał rozliczenia emerytury M. W. w związku z przychodem osiągniętym w 2016 r., który przekroczył niższą kwotę graniczną ustaloną dla tego okresu o 2.886,48 zł. Osiągnięcie przychodu uzasadniało zmniejszenie kwoty świadczenia za rok 2016 o kwotę przekroczenia niższej kwoty granicznej przychodu, w związku z czym ZUS uznał, że ubezpieczony pobrał nienależnie świadczenie w kwocie 2.886,48 zł.

W odwołaniu od tej decyzji M. W. wskazał, że ZUS do dochodu za 2016 r. nieprawidłowo doliczył wypłatę za grudzień 2015 r. i inne wyrównania za rok 2015, na skutek czego przekroczona została kwota graniczna, co spowodowało zmniejszenie emerytury. Wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji.

W odpowiedzi na odwołanie ZUS wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce wyrokiem z 3 sierpnia 2017 r. odwołanie oddalił. Sąd ten, na podstawie dokumentów z akt rentowych i przesłuchania odwołującego w charakterze strony ustalił, że M. W. od 1 sierpnia 2016 r. posiada prawo do emerytury ustalonej na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wcześniej, od 2002 r. otrzymywał tzw. emeryturę nauczycielską. Odwołujący zatrudniony był także w Zespole Szkół Centrum (...) w G.. W dniu 19 stycznia 2017 r. ww. zakład pracy przesłał do ZUS zaświadczenie w którym podał, że M. W. w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2016 r. z tytułu umowy o pracę uzyskał przychód w łącznej wysokości 33.440,88 zł, od którego odprowadzono składki na ubezpieczenie społeczne. W dniu 22 lutego 2017 r. do ZUS wpłynęła informacja z (...) Federacji (...) w G. o wysokości przychodu w 2016 r. uzyskanego z tytułu wykonywania umowy zlecenia w wysokości 3.500 zł. Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalił, że łącznie uzyskane przychody za 2016 r. wyniosły 36.940,88 zł.

Odwołujący nie podnosił w sprawie kwestii związanych z nieprawidłowym naliczeniem przez organ rentowy rocznego przychodu osiągniętego w 2016 r. oraz ogólnej kwoty będącej świadczeniem nienależnie pobranym, zatem Sąd potraktował te okoliczności jako bezsporne. Sporne było natomiast, czy przychód za rok 2015 może być podstawą do zmniejszenia emerytury w roku 2016 r. Sąd pierwszej instancji wskazał, że zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych stanowi przychód, o którym mowa w art. 4 pkt 9, ten zaś przepis odwołuje się do definicji przychodu zawartej w ustawie z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. Przychodem w rozumieniu tej ustawy są otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń (art. 11 ust. 1). Za przychody ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy omawiana ustawa uważa wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależne od tego, czy ich wartość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych (art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym). Z powyższego wynika, iż przychód z tytułu wynagrodzenia za pracę - zgodnie z ogólnymi zasadami określonymi w art. 11 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym - powstaje z chwilą jego otrzymania lub postawienia do dyspozycji. Stąd też wynagrodzenie będzie dla pracownika przychodem tego roku podatkowego, w którym zostało otrzymane, choćby nawet dotyczyło ono roku poprzedniego. Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego, niewypłacone pracownikowi wynagrodzenie za pracę nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Wynagrodzenie wypłacone ubezpieczonemu pracownikowi przez pracodawcę z opóźnieniem wykazywane jest natomiast w indywidualnym raporcie miesięcznym składanym za ten miesiąc, w którym zostało faktycznie wypłacone i wówczas staje się podstawą wymiaru składek (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 10 września 2009 r., I UZP 5/09 OSNP 2010 nr 5-6, poz. 71, oraz późniejsze wyroki z 10 sierpnia 2010 r., I UK 61/10, LEX nr 653662 i z 3 listopada 2010 r., I UK 134/10, LEX nr 677885, wyrok SN z 3 lutego 2012 r., I UK 306/11, LEX nr 1212047).

Zgodnie z art. 104 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawo do emerytury ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. Według ust. 4, przepisy te stosuje się również do osób wyłączonych z obowiązku ubezpieczenia społecznego z tytułu ustalenia prawa do emerytury. Art. 104 ust. 2 stanowi, że za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, uważa się m.in. zatrudnienie, inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności. Ust. 6 zaś stanowi, że za przychód uważa się również kwoty pobranych zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego oraz wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, wypłacanego na podstawie przepisów Kodeksu pracy, kwoty świadczenia rehabilitacyjnego i wyrównawczego, zasiłku i dodatku wyrównawczego.

Szczegółowe zasady przeliczania świadczeń z uwagi na osiągnięty przychód określa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz.U. Nr 58, poz. 290). Zgodnie z tym rozporządzeniem w przypadku uzyskania przez emeryta przychodu w wysokości przekraczającej niższą kwotę graniczną przychodu, nie przekraczającej jednak wyższej kwoty granicznej przychodu, łączna kwota emerytury, do której uprawniona jest jedna osoba, podlega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia niższej kwoty granicznej. Według komunikatu Prezesa ZUS z 18 listopada 2016 r. w sprawie granicznych kwot przychodu dla 2016 r. stosowanych przy zawieszaniu albo zmniejszeniu emerytur i rent (M.P. z 2016r. poz. 1130) niższa kwota graniczna przychodu dla 2016 r. wynosiła 34.054,40 zł - co stanowiło sumę kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń. M. W. w 2016 r. uzyskał przychód w wysokości 36.940,88 zł, przekroczył więc kwotę graniczną wskazaną w Komunikacie Prezesa ZUS z 18 listopada 2016 r. o 2 886,48 zł.

Sąd Okręgowy odniósł się również do przepisów dotyczących zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, tj. art. 138 ust. 1, 2 i 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz art. 84 ust. 1, 2 pkt 1 oraz 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zadaniem Sądu było dokonanie oceny, czy świadczenie wypłacone przez organ rentowy było świadczeniem nienależnym, gdyż dopiero takie uznanie rodziłoby obowiązek zwrotu tego świadczenia. Odwołując się do orzecznictwa Sąd odróżnił świadczenie nienależne od świadczenia nienależnie pobranego, a więc pobranego przez osobę, której przypisać można określone cechy dotyczące stanu jej świadomości, co do zasadności pobierania świadczenia.

Sąd Okręgowy uznał, że odwołujący był należycie pouczony o zasadach wypłaty i wstrzymania świadczenia w przypadku osiągnięcia przychodu przekraczającego graniczną kwotę przychodu w 2016 r. Powyższe wynika m.in. z informacji zawartej we wniosku o emeryturę, jak również z pouczenia zawartego w decyzji o przyznaniu emerytury z 7 października 2016 r., czy też decyzji z 18 listopada 2016 r. o rozliczeniu emerytury za 2015 r. Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że wobec tych pouczeń ZUS prawidłowo zastosował obowiązujące przepisy. Osoba, której umożliwiono zapoznanie się ze stosowną informacją (pouczeniem), nie może zasłaniać się okolicznością faktycznego braku zapoznania się z tą informacją.

Odwołujący słusznie zauważył, że nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienia w wypłacie wynagrodzenia, jednakże fakt ten nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia w sprawie. Miał on świadomość, że wynagrodzenie za grudzień 2015 r. zostanie wypłacone w 2016 r., gdyż wynikało to z ustaleń z pracodawcą, który miał problemy finansowe dotyczące za małej dotacji dla szkoły i braku środków finansowych w końcu 2015 r., a pracodawca deklarował nauczycielom, że zaległości z tytułu wynagrodzeń i dodatków zostaną wypłacone w 2016 r. Odwołujący słuchany w charakterze strony przyznał, że takie były ustalenia Dyrekcji Szkoły z nauczycielami jeszcze w 2015 r. O tym, że powyższe kwoty z tytułu zaległego wynagrodzenia zostały wypłacone odwołujący wiedział już najpóźniej w lutym 2016 r. a więc powinien mieć świadomość już wtedy, że może przekroczyć graniczne przychody, które powodują zawieszenie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Odwołujący tym bardziej winien kontrolować te przychody, bowiem oprócz przychodów ze stosunku pracy miał też dochody z umów cywilnych tj. umowy zlecenia na kwotę 3.500 zł.

Sąd pierwszej instancji uznał zatem, że M. W. pobrał nienależnie emeryturę w 2016 r. w wysokości 2.886,48 zł i kwota ta podlega zwrotowi na podstawie art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Sąd ten, w oparciu o art. 477¹⁴ §1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Apelację od tego wyroku wniósł M. W.. Zaskarżył wyrok w całości i zarzucił:

1. błąd w ustaleniach faktycznych poprzez niezasadne uznanie, że dochód osiągnięty w 2016 r. przekroczył kwotę graniczną uzasadniającą zmniejszenie emerytury o kwotę 2.886,48 zł;
2. wadliwą wykładnię art. 138 ustawy emerytalnej, względnie błędną subsumpcję ustalonego stanu faktycznego poprzez niezasadne przyjęcie, iż odwołujący wypełnia przesłanki do zwrotu nienależnie pobranej emerytury, w sytuacji gdy nie miał on świadomości tego, że pracodawca wbrew obowiązującym przepisom oraz wbrew umowie wypłaci

mu świadczenie po terminie, jak również nie miał świadomości skutków nieterminowej wypłaty wynagrodzenia, w związku z czym nie można mu zarzucić złej woli.

Mając na uwadze te zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i uwzględnienie odwołania, poprzez orzeczenie o braku obowiązku zwrotu świadczenia emerytalnego w kwocie 2886,46 zł oraz zasądzenie na rzecz odwołującego kosztów postępowania za I i II instancję według norm przepisanych. Ponadto wniósł o dopuszczenie dowodu z:

- zaświadczenia o przebiegu zatrudnienia, na okoliczność braku wiedzy i złej woli odwołującego, ponieważ od września 2016 r. miał obniżone pensum,

- zaświadczenia z 12 stycznia 2017 r. na okoliczność braku wiedzy i złej woli odwołującego, ponieważ w październiku i styczniu 2016 r. zostały wypłacone dochody za 2015 r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

W ocenie Sądu odwoławczego Sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił stan faktyczny sprawy na podstawie całokształtu zgromadzonego materiału dowodowego oraz dokonał prawidłowej oceny prawnej spornych okoliczności. Zasadnie Sąd ten uznał, że M. W. jest zobowiązany do zwrotu organowi rentowemu kwoty 2.886,48 zł tytułem nienależnie pobranego świadczenia emerytalnego. Sąd Okręgowy nie naruszył przy tym art. 104 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (regulującego kwestię zawieszenia i zmniejszenia świadczeń emerytalno-rentowych z uwagi na uzyskiwanie przychodu), ani też zasad przeliczania świadczeń określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty.

Z treści art. 104 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynika, że prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu, w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 2 oraz z tytułu służby wymienionej w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6. W myśl art. 104 ust. 2, za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności, z uwzględnieniem ust. 3. Chodzi tu o przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu m.in. wynagrodzenia za pracę wykonywaną w ramach stosunku pracy. Natomiast za „inne prace zarobkowe” należy uznać przychody z umów cywilnoprawnych objętych obowiązkiem ubezpieczenia w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, w tym z umowy zlecenia.

Art. 104 ust. 8 pkt 1 stanowi, iż w razie osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, nie wyżej jednak niż 130% tej kwoty, świadczenie ulega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie większą jednak niż kwota maksymalnego zmniejszenia obowiązująca w dniu 31 grudnia 1998 r. w wysokości 24% kwoty bazowej obowiązującej przy ostatniej waloryzacji w 1998 r. - dla emerytury lub renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Zgodnie natomiast z wydanym na podstawie art. 104 ust. 10 pkt 2 ww. ustawy Komunikatem Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 listopada 2016 r. w sprawie granicznych kwot przychodu dla 2016 r. stosowanych przy zawieszaniu albo zmniejszaniu emerytur i rent (M.P. z 2016 r. poz. 1130), kwota graniczna przychodu dla 2016 r. wynosiła 34.054,40 zł - co stanowi sumę kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń.

Ponadto, jak prawidłowo zaznaczył Sąd pierwszej instancji, szczegółowe zasady przeliczania świadczeń z uwagi na osiągnięty przychód określa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz.U. Nr 58, poz. 290). Zgodnie z § 8 ust. 2 pkt 1a tego rozporządzenia, jeżeli łączna kwota dochodu osiągniętego przez emeryta w okresie ubiegłego

roku kalendarzowego przekroczyła niższą kwotę graniczną dochodu, ale nie przekroczyła wyższej kwoty granicznej dochodu, organ rentowy ustala, że dochód osiągnięty przez emeryta uzasadniał zmniejszenie świadczeń wypłaconych za okres ubiegłego roku kalendarzowego. W myśl § 1 ust. 3 tego rozporządzenia, za dochód osiągnięty uważa się faktyczny dochód uzyskany przez emeryta w danym roku kalendarzowym.

Bezsporne w sprawie jest to, że w 2016 r. M. W. uzyskał przychód z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w Zespole Szkół Centrum (...) w G. oraz z umowy zlecenia zawartej z (...) Federacją (...) w G. w łącznej kwocie 36.940,88 zł. Przychody te stanowiły podstawę naliczenia składek na ubezpieczenia społeczne. Oznacza to, że wnioskodawca przekroczył wskazaną wyżej kwotę graniczną przychodu w 2016 r. o 2.886,48 zł i do zwrotu tej kwoty został zobowiązany przez organ rentowy. Matematyczne wyliczenie kwoty zwrotu nie budziło w sprawie wątpliwości i pozostaje poza sporem.

Spór w sprawie dotyczył natomiast tego, czy przychód otrzymany ze stosunku pracy w 2016 r., ale wynikający z wypłaty zaległego wynagrodzenia z roku 2015, może stanowić podstawę do zmniejszenia emerytury w roku 2016, zgodnie z wskazanymi wyżej przepisami. Argumenty podniesione w tym zakresie w apelacji są tożsame ze stanowiskiem skarżącego zajęтым w toku postępowania przed Sądem Okręgowym.

Jak już wskazano, prawo do emerytury ulega zawieszeniu lub zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego - art. 104 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Tym zaś przychodem jest przychód w rozumieniu przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych m.in. z tytułu wynagrodzenia za pracę w ramach stosunku pracy (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 10 września 2009 r., I UZP 5/09, OSNP 2010 nr 5-6, poz. 71). Z kolei podstawą wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne są (fizycznie) otrzymane - wypłacone środki pieniężne, a także środki postawione do dyspozycji pracownika, stąd przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne istotne jest, czy powstał przychód z tytułu stosunku pracy, a więc czy nastąpiła wypłata należności lub jej postawienie do dyspozycji ubezpieczonego. Z powyższego wynika, że wynagrodzenie za pracę będzie dla pracownika przychodem tego roku podatkowego, w którym zostało otrzymane, choćby nawet dotyczyło ono roku poprzedniego (tak m.in. Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 12 grudnia 1997 r., I SA/Wr 1757/96, niepublikowany). Innymi słowy, przy ustalaniu, czy przychód wpływa za zawieszenie lub zmniejszenie świadczenia obowiązuje zasada, zgodnie z którą przychód uważa się za osiągnięty w roku, w którym został wypłacony lub przedstawiony do wypłaty. Niezależnie od tego, w jakim okresie wykonywana była praca, z której uzyskano przychód, wynagrodzenie uznawane jest za przychód osiągnięty w miesiącu (roku), w którym go wypłacono (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 16 stycznia 2014 r., III AUa 1838/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 5 października 2016 r., III AUa 2132/15).

Prawidłowo Sąd Okręgowy odniósł się do przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, które regulują kwestie związane z przychodem. Sąd ten słusznie uznał, że skoro przychód, mimo że dotyczył roku 2015 r., wnioskodawca otrzymał do dyspozycji w roku 2016 r., to jest to przychód w tym roku podatkowym, w którym został on faktycznie wypłacony. Sporny przychód faktycznie został uzyskany przez wnioskodawcę w roku kalendarzowym 2016. Zdaniem Sądu Apelacyjnego prawidłowo uznał więc Sąd Okręgowy, że skoro w 2016 r. M. W. uzyskał przychód ze stosunku pracy i z umowy zlecenia łącznie w kwocie przekraczającej o 2.886,48 zł niższą kwotę graniczną przychodu w 2016 r., to w myśl ww. przepisów jego świadczenie emerytalne podlegało stosownemu zmniejszeniu. Ponieważ wnioskodawca w roku 2016 pobierał emeryturę w pełnej przysługującej mu wysokości, to obowiązany jest do zwrotu kwoty przekroczenia niższej kwoty granicznej przychodu, jako świadczenie nienależnie pobranego.

Zgodnie bowiem z treścią art. 138 ust. 1 i 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia uważa się między innymi świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Żądanie zwrotu nienależnego świadczenia z ubezpieczenia społecznego uzasadnione jest tylko wobec osoby, która otrzymała świadczenie bez podstawy prawnej

i tylko wówczas, gdy miała świadomość, że wypłacone świadczenie jej się nie należy. Zwrot „była pouczona o braku prawa” nie może być rozumiany dosłownie; chodzi tu o klasyczne pouczenie, w którym organ rentowy informuje ubezpieczonego, że utraci prawo do świadczenia, gdy wystąpią okoliczności, które zgodnie z przepisami prawa spowodują utratę tego prawa (wyrok Sądu Najwyższego z 28 czerwca 2005 r., III UK 63/05). Pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, by pobierający świadczenie mógł odnieść je do swojej sytuacji, jednak nie musi odnosić się do indywidualnie pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z okoliczności wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy.

Zdaniem Sądu, skarżący został dostatecznie pouczony o okolicznościach uzasadniających zmniejszenie prawa do emerytury. Już we wniosku o emeryturę, który skarżący złożył w organie rentowym w dniu 31 sierpnia 2016 r., zawarte zostało pouczenie o okolicznościach uzasadniających zawieszenie prawa do emerytury i zmniejszenie jej wysokości (pkt 21-26 pouczenia). Stosowne pouczenie zostało zamieszczone również w decyzji ZUS z 7 października 2016 r. o przyznaniu M. W. emerytury. W pkt III pouczenia wskazano, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest zobowiązana do ich zwrotu oraz wskazano przypadki, w których świadczenie uważane jest za nienależne, w tym wymieniono świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie do nich prawa albo wstrzymanie wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. W pkt VIII pouczenia wyjaśnione natomiast zostało, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu albo świadczenie ulega zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu z tytułu zatrudnienia, służby lub innej pracy zarobkowej albo prowadzenia pozarolniczej działalności oraz pobierania wymienionych zasiłków. W pkt VIII pouczenia wskazano, że w przypadku osiągnięcia przychodu przekraczającego kwotę 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS, nie więcej niż 130% tego wynagrodzenia – wysokość emerytury podlega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie wyższą niż kwota maksymalnego zmniejszenia. Należy zatem stwierdzić, że w decyzji o przyznaniu emerytury zawarte zostały wprost odniesienia do przepisów, które mają zastosowanie w niniejszej sprawie. Tożsame pouczenia zostały również zawarte w decyzji ZUS z 7 listopada 2016 r. o przeliczeniu emerytury. Oznacza to, że skarżący został prawidłowo pouczony o braku prawa do pobierania emerytury w okoliczności osiągnięcia przychodu na określonym pułapie. Zdaniem Sądu Apelacyjnego pouczenia zawarte we wniosku i w decyzjach ZUS były sformułowane w sposób zrozumiały i prawidłowe ich odczytanie nie wymagało żadnej szczególnej wiedzy, w tym wiedzy prawniczej. Nawet gdyby wnioskodawca nie miał świadomości znaczenia pouczeń, to nie stanowi to o braku ich udzielenia w sposób poprawny. Sąd Najwyższy w wyroku z 24 czerwca 2015 r. w sprawie II UK 285/14 zajął stanowisko, iż w przepisie art. 138 ust. 2 pkt 1 znaczenie ma forma i treść pouczenia, które ma być jasne i zrozumiałe.

Na rozstrzygnięcie sprawy nie mają natomiast wpływu dokumenty dołączone do apelacji, które w ocenie skarżącego miały wykazać brak wiedzy i złej woli w pobraniu świadczeń: zaświadczenie z 22 marca 2017 r. o przebiegu zatrudnienia w Zespole Szkół Centrum (...) w G. i zaświadczenie z 12 stycznia 2017 r. o uzyskanym u tego pracodawcy przychodzie (k. 27-28). Zdaniem Sądu dokumenty te nie zawierają żadnych nowych informacji istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Ponadto, jak już wskazano, wystarczającą przesłanką do uznania świadczenia za pobrane nienależnie jest już samo prawidłowe pouczenie osoby pobierającej świadczenie o braku prawa do jego pobierania. Obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia nie jest więc niezależny od istnienia po stronie wnioskodawcy winy, czy też „złej woli” w jego pobraniu, ani też od winy pracodawcy w nieterminowej wypłacie wynagrodzenia ze stosunku pracy za dany rok. Dlatego też wniosek dowodowy zawarty w apelacji podlegał oddaleniu na podstawie art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

Mając na uwadze powyższe rozważania stwierdzić należy, że w sprawie spełnione zostały warunki z art. 138 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w których osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Emerytura została wypłacona wnioskodawcy w 2016 r. w pełnej wysokości, przy czym zaistniały okoliczności uzasadniające wstrzymanie jej wypłaty w części, a wnioskodawca był pouczony o braku prawa do pobrania świadczenia w pełnej wysokości. Miał on również świadomość tego, że należy dokonywać rozliczenia przychodów z uzyskiwanym świadczeniem emerytalnym, ponieważ jak sam zeznał, w przeszłości zdarzyło się już, że przekroczył on dopuszczalną kwotę przychodu i był zobowiązany do zwrotu organowi

rentowemu nienależnie pobranego świadczenia. Tym samym, M. W. jest obowiązany do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia emerytalnego w kwocie 2.886,48 zł.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c.

SSA Barbara Orechwa-Zawadzka SSA Dorota Elżbieta Zarzecka SSA Bożena Szponar-Jarocka